

การประชุมวิชาการภาพยนตร์ศึกษา ครั้งที่ 8
วันที่ 11 กันยายน 2561 ณ โรงภาพยนตร์ศรีศาลายา
หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)

ชานนท์ ลัภนะทิพากร*
jay_chanon@hotmail.com

เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2561 นักวิชาการด้านภาพยนตร์ศึกษา (Film Studies) และนักวิชาการ นิสิตนักศึกษาสาขาวิชาต่างๆ ผู้มีผลงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ ได้มารวมตัวกัน ณ โรงภาพยนตร์ศรีศาลายา หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ในการประชุมวิชาการภาพยนตร์ศึกษา ครั้งที่ 8 งานประชุมดังกล่าวจัดโดยสถาบันหนังไทย หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) เพื่อสนับสนุนการสร้างสมองค์ความรู้ด้านภาพยนตร์ไทย สนับสนุนการใช้ภาพยนตร์เป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าวิจัย และเปิดพื้นที่ให้นักวิชาการด้านภาพยนตร์ศึกษารุ่นใหม่ได้นำเสนอผลงานศึกษา อีกทั้งเป็นเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างนิสิตนักศึกษา นักวิชาการ และบุคคลผู้สนใจทั่วไป นอกเหนือจากงานวิชาการด้านภาพยนตร์ศึกษา งานนี้ยังเปิดกว้างสำหรับหัวข้องานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ไทย และภาพยนตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทุกแขนงครอบคลุมประเด็นต่างๆ อาทิ ประวัติศาสตร์ ยุคหลังสมัยใหม่ ชาตินิยม ศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ ประพันธ์กร เพศวิถี เพศสถานะ อัตลักษณ์ทางเพศ เชื้อชาติ ชนกลุ่มน้อย เมืองและชนบท ตระกูลของภาพยนตร์ ดารา ผู้ชม และการตอบรับ อุตสาหกรรมภาพยนตร์ ภาพยนตร์กระแสทางเลือก ฯลฯ

การประชุมวิชาการภาพยนตร์ศึกษาจัดขึ้นครั้งแรกในชื่อ “การประชุมวิชาการด้านภาพยนตร์ไทย” โดยมูลนิธิหนังไทย เมื่อปี พ.ศ. 2550 และจัดการประชุมครั้งต่อๆ มาโดยสถาบันหนังไทย หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ที่มีพันธกิจอนุรักษ์ภาพยนตร์ สื่อโสตทัศน์ เพื่อเก็บรักษาเป็นทรัพย์สินทางปัญญา และมรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติ รวมถึงให้บริการสาธารณะเพื่อการศึกษา ค้นคว้าวิจัย ตลอดจนสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภาพยนตร์ สถาบันหนังไทยฯ จัดการประชุมต่อเนื่องเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันเป็นครั้งที่ 8 โดยเปลี่ยน

* นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

ชื่อเป็น “การประชุมวิชาการภาพยนตร์ศึกษา” เพื่อขยายขอบเขตการนำเสนอเนื้อหา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ไทยไปสู่งานศึกษาภาพยนตร์ในกลุ่มประเทศอาเซียน

การประชุมครั้งนี้มีการนำเสนอผลงานการศึกษาทั้งหมด 12 เรื่อง มีเนื้อหาครอบคลุม หลากหลายประเด็น ทางผู้จัดงานแบ่งหัวข้อการนำเสนอออกเป็น 4 กลุ่มหัวข้อย่อยตามลำดับ วาระการนำเสนอ (Session) โดยอาศัยประเด็นที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ 1) ประวัติศาสตร์กับ ภาพยนตร์ 2) การเซ็นเซอร์และศาสนา 3) เรื่องเล่าในภาพยนตร์ และ 4) อนาคตของ สื่อภาพยนตร์ ในแต่ละกลุ่มหัวข้อย่อยมีการนำเสนอผลงานการศึกษา 3 เรื่อง โดยใช้เวลา 15 นาที ต่องานนำเสนอ 1 เรื่อง โดยให้เวลาที่เหลือ 20 นาทีก่อนช่วงพักและเปลี่ยนกลุ่ม หัวข้อนำเสนอเป็นช่วงถามตอบเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมการประชุมถามปัญหา หรือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้นำเสนอผลงาน การนำเสนอผลงานถูกบันทึกวีดิทัศน์ถ่ายทอด ออกอากาศสด (Live) ผ่านทางเฟซบุ๊กของหอภาพยนตร์ฯ การประชุมครั้งนี้ไม่มีการตีพิมพ์ บทความนำเสนอ งานวิจัยที่นำเสนอในที่ประชุม (Proceedings) มีเพียงแค่มหาคัณฑ์ของงาน นำเสนอแจกจ่ายให้กับผู้เข้าร่วมการประชุม

เนื้อหาของงานนำเสนอในกลุ่มแรกประกอบไปด้วยงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ในยุคแรกเริ่มกิจการภาพยนตร์ไทย และกล่าวถึงบริบททางสังคม การเมืองที่มีบทบาทเป็นปัจจัยจำกัดการเติบโตของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย รวมถึง เนื้อหาของภาพยนตร์ไทยในแต่ละยุคสมัย ทางด้านงานนำเสนอในกลุ่มที่สองเป็นงานที่มี เนื้อหาคาบเกี่ยวกันในประเด็นศาสนากับการตรวจพิจารณาสื่อภาพยนตร์ งานนำเสนอใน กลุ่มนี้สะท้อนให้เห็นทั้งกลไกการกำกับควบคุมสื่อภาพยนตร์ในมิติของภาครัฐและมิติทาง สังคมวัฒนธรรม อีกทั้งพลวัตของความเชื่อทางศาสนาในสังคมไทย ทางด้านงานนำเสนอ กลุ่มที่สามมีความหลากหลายด้านสาขาและวิธีวิทยาในการศึกษา เนื้อหาของงานนำเสนอ กล่าวถึงการหยิบยืมตัวละครในวรรณคดีมาดัดแปลงเป็นตัวละครในภาพยนตร์และสินค้าใน วัฒนธรรมสมัยนิยม (Popular culture) กลวิธีการเขียนบทภาพยนตร์ไทย และการตั้ง คำถามกับสถานะของภาพยนตร์ในมุมมองสาขาวิชาปรัชญา ทางด้านงานนำเสนอกลุ่ม สุดท้ายมีเนื้อหาโดยรวมกล่าวถึงพลวัตและบริบทของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ร่วมสมัย งาน นำเสนอแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในยุคดิจิทัล พร้อม ข้อเสนอแนะต่อการศึกษาภาพยนตร์ในอนาคตอันใกล้ เทคนิคการสร้างสรรคภาพยนตร์ รูปแบบใหม่เพื่อรองรับบริบทของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป และการทบทวนพิจารณากรอบ แนวคิดที่นำมาใช้ศึกษาภาพยนตร์ข้ามชาติ โดยเฉพาะกรณีภาพยนตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การประชุมครั้งนี้มีข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ ประการแรกการเปิดกว้างสำหรับหัวข้อ วิจัยและประเด็นศึกษาทำให้งานประชุมวิชาการนี้มีความหลากหลายทางด้านประเด็น ศึกษา โดยมีแกนกลางร่วมกันคือ “ภาพยนตร์” ในการประชุมครั้งนี้จึงมีทั้งงานนำเสนอที่ สามารถจัดประเภทเป็นงานวิจัยสาขาภาพยนตร์ศึกษาหรืองานวิจัยในสาขาอื่นๆ ที่ศึกษา

ภาพยนตร์ ผู้เข้าร่วมนำเสนอผลงานในการประชุมครั้งนี้มีทั้งนักวิชาการ และนิสิตนักศึกษา ระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ผู้ศึกษาในหลากหลายสาขาวิชาครอบคลุมสาขา ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ประการต่อมา การจัดกลุ่มหัวข้อการนำเสนอด้วย ประเด็นใกล้เคียงกันนอกจากจะมีผลต่อความไหลลื่นกลมกลื่นของเนื้อหาการนำเสนอแล้ว ยังช่วยให้นักวิชาการที่มีความสนใจใกล้เคียงกันได้มีโอกาสนพบปะทำความรู้จัก แลกเปลี่ยน ความสนใจและความคิดเห็นร่วมกัน กล่าวคือ นอกจากจะเป็นพื้นที่เผยแพร่งานวิชาการ แล้ว ยังอาจนำไปสู่การสร้างเครือข่ายวิชาการภาพยนตร์ศึกษา เวทีการประชุมครั้งนี้มี สถานะเปรียบเสมือนหมุดหมายหนึ่งในการต่อยอดพัฒนาองค์ความรู้วิชาการด้าน ภาพยนตร์ในประเทศไทย